

Gemeenteraad Olst-Wijhe

Ons kenmerk:
25490-2026

Behandeld door:
Suzanne Oude Voshaar

Datum:
23 juni 2026

Onderwerp:
Raadsinformatiebrief Ontwikkeling kosten jeugdhulp

Verzenddatum:

Geachte leden van de gemeenteraad,

Met deze raadsinformatiebrief informeren wij u over de prognose van de kosten voor jeugdhulp over kalenderjaar 2026 en verder.

Ontwikkeling kosten jeugdhulp

In de afgelopen twee kalenderjaren, 2024 en 2025, was er in Olst-Wijhe sprake van een overschrijding van jeugdhulpkosten. Door middel van de bestaande planning en control cyclus bent u hiervan op de hoogte gebracht via de bestuursrapportages en jaarrekeningen. De jaarrekeningen van 2024 en 2025 lieten geen verrassingen zien ten opzichte van productieverklaringen van zorgaanbieders, wat bevestigt dat de huidige systematiek van monitoring en prognosticeren betrouwbaar blijkt.

Binnen de huidige begroting is er beperkt ruimte om de zeer hoge kosten van de meest complexe jeugdhulptrajecten op te vangen. Een toename van deze casussen zorgde de afgelopen twee kalenderjaren voor overschrijding van de begroting. Ambtelijk wordt nauwlettend gekeken naar de ontwikkelingen op inhoudelijk en financieel vlak. Daarbij wordt gebruik gemaakt van datagedreven werken en in gezamenlijkheid (financiën, beleid en uitvoering) geanalyseerd naar oorzaken en mogelijke maatregelen.

De monitoring van mogelijke begrotingsonderschrijding of -overschrijding is tot op bepaalde mate tijdig te volgen, omdat de facturatie van gemaakte jeugdhulpkosten veelal 2 tot 3 maanden achterloopt. Dit leidt nu tot een relatief compleet beeld van het eerste kwartaal van 2026. De ambtelijke periodieke analyses en monitoring, waarbij ook gekeken wordt naar doorgaande zorgtrajecten en verwachte ondersteuningsbehoefte, leidt tot een zorgelijk beeld voor kalenderjaar 2026. Er wordt ten opzichte van de begroting een overschrijding van afgerond ongeveer €1,5 miljoen verwacht. Deze prognose is gebaseerd op de cijfers die 8 juni 2026 beschikbaar waren.

Gezien deze ontwikkelingen hebben wij ervoor gekozen om u nu al vroegtijdig te informeren over de verwachte overschrijding, en niet te wachten tot de 2^e bestuursrapportage 2026 of de jaarrekening 2026.

Oorzaken van de verwachte overschrijding

De gemeente heeft geen volledige regie op instroom en inzet van jeugdhulp. Ook huisartsen, medisch specialisten en jeugdbeschermers zijn wettelijke verwijzers. Binnen de gemeentelijke toegang wordt door de Consulente Jeugd altijd kritisch getoetst en bekeken welke inzet van gespecialiseerde jeugdhulp nodig is en wat (deels) voorliggend kan worden opgelost. Dit heeft bijvoorbeeld in recente casuïstiek geleid tot maatwerk voor de inwoner waarbij ook nog eens €46.000 aan kosten is bespaard.

een dijk van een gemeente

In veel gevallen is inzet van specialistische hulp inhoudelijk noodzakelijk en/of juridisch bepaald. Alle besluiten dat kinderen niet thuis kunnen blijven wonen zijn tot stand gekomen via jeugdbescherming en met een machtiging van de kinderrechter. Hier hebben wij dus zeer beperkt zeggenschap over. En dit zijn juist de meest complexe en daarmee ook veruit de meest dure casussen.

Toename verblijf

Eind 2025 en begin 2026 is er een stijging geweest van 6 jeugdigen met verblijf. De gemiddelde kosten per jeugdige bedragen ongeveer €18.000 per maand wat op jaarbasis dus €216.000 per jeugdige is. In totaal leidt dat tot een kostenstijging van €1.296.000 per jaar. Hierbij is de verwachting dat minimaal 3 van deze jeugdigen 7 jaar of langer uit huis zullen blijven wonen. De kosten hiervan worden geschat op afgerond €650.000 structureel per jaar.

Aanvullende intensieve trajecten

In 2026 hebben we ook met de bijzondere situatie te maken dat we een tweetal zeer intensieve trajecten hebben, waarbij hoog specialistische behandeling of begeleiding noodzakelijk is. De duur van deze trajecten is wisselend maar kenmerkt zich door relatief korte trajecten van 6 tot 14 maanden. In totaliteit leidt dit in 2026 tot een verwachte overschrijding van afgerond €200.000. Voor deze 2 trajecten worden geen structurele financiële consequenties verwacht en het betreft dus alleen een nadeel voor 2026.

Structurele impact van recente ontwikkelingen

De toename van de uithuisplaatsingen en de aanvullende intensieve trajecten zijn uitzonderlijk ten opzichte van voorgaande jaren. Het ligt niet in lijn der verwachting dat deze trend doorzet, tegelijkertijd gaat het zoals aangegeven bij 3 van de 6 jeugdigen naar verwachting wel om een langdurige uithuisplaatsingen.

De belangrijkste conclusie is dan ook dat de verwachte overschrijding wordt veroorzaakt door een zeer kleine groep jeugdigen met erg complexe problematiek en een intensieve zorgvraag, waar met name een verblijfscomponent leidt tot erg hoge jeugdhulpkosten. Deze ontwikkeling is slechts zeer beperkt beïnvloedbaar door de gemeente en zal naar verwachting ook in de komende jaren deels doorwerken.

De huidige prognose blijft een inschatting, voornamelijk omdat nieuwe casuïstiek mogelijk ook kan leiden tot nieuwe uithuisplaatsingen en lopende casuïstiek nog kan leiden tot aanvullende inzet. Anderzijds kan ingezette zorg mogelijk ook eerder dan verwacht worden afgeschaald of worden beëindigd. Vanuit de huidige visie en het bestaande beleid wordt zoveel mogelijk toegewerkt naar het voorkomen van uithuisplaatsen van jeugdigen.

Wat zijn regionale en landelijke ontwikkelingen?

De stijgende jeugdhulpkosten en toenemende complexe casuïstiek is niet alleen lokale problematiek, want heel veel gemeenten kampen met toenemende hulpvragen en weinig sturingsmogelijkheden om deze een halt toe te roepen. Vanuit gemeenten is er meermaals een oproep richting het rijk gedaan om te komen tot een reële vergoeding voor gemaakte (jeugdhulp)kosten. Een veelvoud van gemeenten merkt dat de stijgende kosten leiden tot financiële onzekerheid, maar ook tot bezuinigingsonderzoeken op andere gemeenteambities. Net als de lokale situatie is zichtbaar dat er landelijk grote uitdagingen zijn rondom gezinnen met multi- en complexe problematiek. Oplossingen binnen gecontracteerd zorgaanbod zijn veelal ontoereikend, en er is sprake van zeer specialistische hulpvragen waar weinig zorgaanbieders (landelijk) passende hulpverlening kunnen bieden.

Daarnaast is al vele jaren een stijging in het aantal jeugdhulpvragen zichtbaar. In 2023 is mede door de toenemende kosten en jeugdhulpvragen de Hervormingsagenda Jeugd in werking gesteld. Hierin wordt er gestuurd op normaliseren en een afname van jeugdhulpgebruik. De hervormingsagenda kent meerdere maatregelen, waarin zowel door het Rijk als door gemeenten (vertegenwoordigd door de VNG) verantwoordelijk zijn voor implementatie ervan.

Maatregelen en sturingsmogelijkheden

Voordat er nader wordt ingegaan op de maatregelen die voortkomen uit de Hervormingsagenda Jeugd wordt eerst nog even kort toegelicht welke maatregelen wij de afgelopen jaren zelf al hebben doorgevoerd om de kosten van jeugdhulp te beheersen.

In de afgelopen jaren zijn diverse heroverwegingsmaatregelen op het gebied van jeugd succesvol doorgevoerd. Zo zijn er strakkere onderhandelingen gevoerd met jeugdzorgaanbieders en wordt er nog strakker regie gevoerd op dure (meer dan € 20.000 kostende) jeugdhulptrajecten. Verder is het kostenbewustzijn van de Consulenten Jeugd de afgelopen jaren sterk toegenomen. We hebben twee ambulante hulpverleners Jeugd toegevoegd aan het jeugdteam die zichzelf ruimschoots terugverdienen doordat zij verwijzing naar dure specialistische ambulante jeugdhulp voorkomen door zonder dat er een indicatie nodig is op maat en laagdrempelig ondersteuning te bieden. Ook hebben we de Praktijkondersteuner Huisartsen (POH-er) in dienst genomen en dit gecombineerd met een aantal GGD-taken. Hiermee wordt daar waar mogelijk de inzet van dure gecontracteerde gespecialiseerde jeugdhulp door middel van een verwijzing van de huisarts voorkomen. Alles bij elkaar heeft dit op het gebied van Jeugd de afgelopen jaren geleid tot het doorvoeren van een structurele besparing van ruim € 300.000.

Tot slot wordt nog opgemerkt dat bij de heroverwegingsoperatie een aantal jaren geleden er ook middelen beschikbaar zijn gesteld voor het ontwikkelen van een dashboard sociaal domein. De afgelopen jaren is dit dashboard doorontwikkeld tot een zeer bruikbaar instrument om de ontwikkelingen op het gebied van de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet te monitoren, te analyseren en tijdig te kunnen bijsturen. Ook bij het opstellen van deze memo is daar gebruik van gemaakt. Er wordt met andere woorden de laatste jaren ook steeds meer data-gedreven gewerkt.

Hervormingsagenda Jeugd

Vanuit de Hervormingsagenda Jeugd worden verschillende maatregelen benoemd die gezamenlijk moeten leiden tot een vermindering van jeugdhulpkosten en een afname van jeugdhulpvragen. In totaliteit wordt gestreefd naar een structurele, landelijke besparing van €1 miljard vanaf kalenderjaar 2027. Hieronder worden de belangrijkste maatregelen, die de meeste impact moeten hebben qua afname van het aantal aanvragen en financiële consequenties, kort toegelicht. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangegeven wat al dan niet de invloed is van de gemeente.

- **Afbakening/inperken reikwijdte Jeugdwet**

In de Hervormingsagenda Jeugd staat aangegeven dat het Rijk in het najaar van 2024 een wetsvoorstel in de Tweede Kamer indient voor het afbakenen van de jeugdwet. In het voorjaar van 2026 is een eerste wetsvoorstel in internetconsultatie gegaan waar een zeer geringe afbakening in gepresenteerd stond. De VNG probeert hier namens de gemeenten enige invloed uit te oefenen maar het is uiteindelijk aan het Rijk hoe de wet eruit komt te zien. Hoe groter de afbakening/inperking van de Jeugdwet des te meer financieel effect valt te verwachten, maar zoals aangegeven is de afbakening tot op heden zeer gering.

- **Invoeren eigen bijdrage Jeugdwet**

In het verlengde van het vorige punt wordt er ook al jaren gesproken over het invoeren van een eigen bijdrage Jeugdwet om het aantal hulpvragen en de kosten terug te dringen. Tot op heden zijn er landelijk door het Rijk nog geen concrete voorstellen ingediend. De gemeente heeft hier geen directe invloed op.

- **Versterken normale leven & Stevig Lokaal Team**

In de gemeente Olst-Wijhe is de afgelopen jaren geïnvesteerd in het versterken van de sociale basis. Dankzij de inzet van o.a. ambulante hulpverleners worden hulpvragen opgepakt in het voorliggend veld en voorkomen we dat jeugdigen en gezinnen naar dure gespecialiseerde jeugdhulpverlening worden doorverwezen. Eind 2028 moet de gemeente over een Stevig Lokaal Team beschikken en uit de analyse die we samen met het ondersteuningsteam van de VNG hebben uitgevoerd blijkt dat we met de doorgevoerde maatregelen al een heel eind op de goede weg zijn. Hier wordt in het Uitvoeringsprogramma Sociale Toekomstvisie 2027-2028 dieper op ingegaan.

- Organisatie en inkoop van zorg

Op het terrein van organisatie en inkoop van zorg wordt er vanuit het Rijk ook het nodige van gemeenten verwacht. Zo is, overigens later dan gepland, de wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen in werking getreden. Dit leidt tot een verplichte regionale samenwerking om te voorkomen dat zorgaanbod versnipperd en onbereikbaar is.

In de regio IJsselland werken we al geruime tijd gezamenlijk via het RSJ IJsselland aan de inkoop van gespecialiseerde jeugdhulp. In onze gezamenlijke regionale inkoop wordt er periodiek geanalyseerd of het huidige zorgaanbod passend en volledig is. Toch blijft er in specifieke gevallen gebruik gemaakt worden van zogenoemd ongecontracteerd aanbod. Veelal omdat dit dusdanige specialistische zorg is, dat dit zelfs in de regio niet in te kopen valt. Daarnaast is zichtbaar dat voor een kleine groep jeugdigen met complexe zorgvragen niet altijd binnen het gecontracteerde aanbod geholpen kunnen worden. Dit vraagt om goede samenwerkingsafspraken met deze zorgaanbieders en het voeren van het goede gesprek. Als gemeente doen wij dit niet alleen, deze werkzaamheden zijn veelal belegd bij RSJ IJsselland.

Medio 2027 starten wij met de samenwerkende gemeenten met een nieuwe inkoop, zodat deze vanaf 2028/2029 geïmplementeerd kan worden. In de nieuwe inkoop zal onder andere aandacht besteed moeten worden aan voorkomen zorgfraude, contractafspraken, administratievermindering en kwalitatieve voorselectie. Het is overigens niet de verwachting dat de nieuwe inkoop leidt tot lagere kosten.

- Samenwerking huisartsen

Een andere maatregel is om huisartsen en indirect kinderen en gezinnen beter te ondersteunen. Wij doen dit al jaren door het inzetten van een Praktijkondersteuner Huisartsen (POH-er) die in dienst is van de gemeente. Deze professional op het gebied van de GGZ werkt veelal bij de huisartsen en staat daarmee in directe verbinding. Hulpvragen worden niet doorverwezen naar gespecialiseerde jeugdhulp, maar naar de POH-GGZ. Hiermee wordt voorkomen dat jeugdigen en gezinnen onnodig doorstromen richting dure jeugdhulp.

- Integraal werken

Binnen de gemeente Olst-Wijhe werken we al een aantal jaren volgens de bedoeling. Onderdeel daarvan is dat we ook brede casuïstiek overleggen waarin vertegenwoordigers van het CJG (voorliggend veld) en Consulanten Jeugd, Wmo en Werk en Inkomen van de gemeente gezamenlijk een casus bespreken om te achterhalen wat de daadwerkelijk oorzaak is van de problemen in een gezin. Zeer regelmatig blijkt dat het gedrag van een kind niet het probleem, maar het gevolg van iets anders is (bijvoorbeeld van stress bij de ouders vanwege schuldenproblematiek en/of het niet hebben van werk of een dagbesteding). Er hoeft in zo'n situatie dan dus ook niet of slechts zeer tijdelijk jeugdhulp te worden ingezet. Dit is van belang om daadwerkelijk effectief maatwerk te kunnen leveren en de kosten daar waar het kan te beheersen.

Conclusie

De maatregelen die we als gemeente kunnen doorvoeren hebben we de afgelopen jaren al doorgevoerd. Dit betekent dat het aantal jeugdhulpvragen en de kosten van de jeugdhulp door ons niet veel meer extra beïnvloed kunnen worden.

Zoals hiervoor al is toegelicht zijn er eind 2025 en begin 2026 een aantal zeer complexe en daarmee erg dure jeugdhulptrajecten gestart die de grote kostenstijging verklaren. Deze ontwikkeling is slechts zeer beperkt beïnvloedbaar door de gemeente en zal naar verwachting ook in de komende jaren deels doorwerken. Hierbij is een prognose gedaan van €650.000 als structureel effect. Het is een prognose, waarbij het niet zeker is of deze werkelijkheid wordt en of deze meerjarig terugkomt. Bij de begroting 2026 is ook al een meerjarig oplopende volumeontwikkeling opgenomen en de bij de kadernota 2027 is een prijsindexatie meegenomen: beide om reëel te ramen.

Alles afwegend betekent voorgaande dat wij voor de kosten van jeugdhulp in de begroting 2027-2030 een structureel aanvullend bedrag van €500.000 opnemen.

Voor een echte impact op het terugdringen van het aantal jeugdhulpvragen en de kosten zijn we voornamelijk afhankelijk van de landelijke overheid (Aanpassen reikwijdte/inperking Jeugdwet en het mogelijk invoeren van een eigen bijdrage Jeugdwet). Het is bij deze maatregelen de vraag of ze

daadwerkelijk worden ingevoerd en in welke vorm. De maatregelen zullen naar verwachting leiden tot enerzijds kostenbesparingen maar anderzijds zal de rijksoverheid hier ook rekening mee gaan houden in de budgetten die zij de gemeenten geven voor de uitvoering van deze wettelijke taken. Het uiteindelijke effect hiervan voor de gemeentelijke begroting kan dus nog niet worden aangegeven.

Tot slot wordt hierbij nog aangegeven dat de structurele financiering van de Jeugdwet landelijk nog een groot gespreksthema is. De deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd onder leiding van Tamara van Ark zal begin 2027 een uitspraak doen over de haalbaarheid van de besparingsmogelijkheden die in de Hervormingsagenda worden beschreven en hoe om te gaan met het verschil tussen kosten en beschikbare middelen voor de jeugdzorg bij gemeenten. Deze uitkomst is voor gemeenten van grote invloed om de kosten op de korte en middellange termijn beheersbaar te houden.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Olst-Wijhe,

gemeentesecretaris
Sjoerd van den Berg

de burgemeester
Sietske Poepjes